משנה · ראשונים · רמב״ם

הקדמת הרמבם למסכת מנחות

רבנו משה בן מימון [הרמב"ם]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

הקדמת הרמבם למסכת מנחות

רבנו משה בן מימון [הרמב"ם]

מקור הטקסט: ויקיטקסט · רישיון: CC BY-SA 3.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/הקדמת-הרמבם-למסכת-מנחות/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

מבוא 4
מיני מנחות 4
מנחת נסכים בקרבנות 4
מנחת צבור ויחיד ללא קרבן 6
שיעורי מנחות ונסכים 8

רבנו משה בן מימון

מבוא

ראיתי להקדים גם כן למסכתא הזאת הקדמות כמו שעשיתי לזבחים.

מיני מנחות

ואומר, שהמנחות מתחלקות חילוק ראשון לשני חלקים:
יש מנחה שנשרפת עם הקרבן והיא באה עימו, וזו היא נקראת **מנחת נסכים**, ואי אפשר לאותו קרבן להיות מבלעדיה.
ויש מנחה שהיא מנחה בפני עצמה, רוצה לומר שאינה מנחת נסכים.

מנחת נסכים בקרבנות

מנחת נסכים היא כוללת ציבור ויחיד.
ואנחנו כבר ביארנו בהקדמות של מסכת זבחים שכל מיני הקרבנות קרבנות צבור וקרבנות יחיד ארבעה, עולה וחטאת ואשם ושלמים. ואלו הארבעה מינים נקרבים מחמשת מיני בעלי חיים, מן הצאן והבקר והעיזים והתורים ובני היונה, כמו שביארנו שם תנאיהם.
ואומר עתה:
שקרבן העוף אינו טעון מנחת נסכים בשום עניין. וכתוב בסיפרי "יכול עולת העוף טעון נסכים, תלמוד לומר "מן הבקר או מן הצאן"(במדבר טו, ג)", וכן כתוב בפרשת נסכים.
וכן החטאת והאשם אינם טעונים מנחת נסכים, לפי שנאמר בפרשת נסכים "לפלא נדר או בנדבה או במועדיכם"(במדבר טו, ג), ואמרו "כל הבא בנדר או בנדבה טעון נסכים, יצאו חטאות ואשמות שאינם באים בנדר ונדבה".
ומטעם זה אינם חייבים נסכים - לא הבכור, ולא מעשר בהמה, ולא הפסח - לפי שאין אחד מהם בא בנדר ונדבה.
והנה עלה בידך מכל אלו ההקדמות:
כל עולת בהמה וכל קרבן שלמים הוא שטעון נסכים, בין שהן קרבנות ציבור ובין קרבנות יחיד.
והחטאת והאשם אינם חייבים בנסכים, זולתי חטאת מצורע או אשמו בלבד, כמו שנבאר עכשיו.
והדבר שנקרא **מנחת נסכים** הוא סולת בלול בשמן זית.

והנסכים הוא היין שמקריבים עם העולה או השלמים גם כן, והא מה שנאמר "ויין לנסך"(במדבר טו, ז).
ולפעמים קוראים לכל, רוצה לומר הסולת בלול והיין, **נסכים**, דרך העברה בשמות, לפי שאין היין בא בלא סולת ולא סולת בלא יין, וכולם תכסיסי קרבן, רוצה לומר העולה והשלמים כמו שביארנו.
והשיעור שחייב להביא עם העולה מן הסולת והיין, הוא בעצמו שמביאים עם השלמים, והשיעור הזה יתחלל וישתנה כפי שינוי מין הקרבן, והם שלושה שיעורין:
השיעור הראשון, שיהיה הקרבן ממין העיזים, ואין הפרש בין גדול לקטן, או מצעירי הצאן רוצה לומר שיהיה כבש בן שנתו, כמנחת נסכים שטעון כל אחד מהם, בין רבים בין מעטים, "עשרון סולת בלול בשמן רביעית ההין, ויין לנסך רביעית ההין"(במדבר טו, ד), בין שהקרבן עולה או שלמים.
ואם העולה או השלמים מגדולי הצאן, והוא הנקרא **איל**, תהיה המנחה שחייב בה, שני עשרונים בלול בשלישית ההין שמן ויין לנסך שלישית ההין, וזהו השיעור השני ממנחות נסכים.
והשיעור השלישי הוא שתהא העולה או השלמים ממין הבקר, אין הפרש בין גדול לקטן, והמנחה הראויה לכל קרבן, שלושה עשרונים בלול בשמן חצי ההין ויין לנסך חצי ההין.
והשיעור הזה נכפל כפי מניין הקרבנות, בין שהן של יחיד או של ציבור, אמר רחמנא "כמספר אשר תעשו, ככה תעשו לאחד כמספרם"(במדבר טו, יב).
ואין שום דבר יוצא מכלל זה, ואין מוסיפים עליהם ואין גורעים מהם, זולתי:
הכבש שמקריבים בשני של חג המצות יום הנפת העומר, שהיא עולה כמו שביארנו, שכתוב עליו בתורה שתהא מנחתו שני עשרונים בלולים בשלישית ההין שמן, והנסכים שחייב בהן רביעית ההין יין כמו כל כבש.
וגם כן נבדלה חטאת מצורע ואשמו, שעם כל אחד משתיהן בא עשרון, לפי שקרבן מצורע כמו שביארנו הוא שני כבשים וכבשה והן חטאת ועוה ואשם, ונאמר במנחתם "שלושה עשרונים"(ויקרא יד, י) וכו'.
וזו היא מנחת נסכים ששורפים עם הקרבן, הם עם כל העולה, הם עם אימורי שלמים.
ואלו הם הנסכים שטעונים כל הקרבנות, וכבר זכרנו אותם בחמישי משקלים וכאן השלמנו סידורם, וזהו חלק אחד מן המנחות.

מנחת צבור ויחיד ללא קרבן

החלק השני הם המנחות שאינם תלויות בקרבן, והם שני מינים: **מנחת יחיד**, ו**מנחת ציבור**.

ומנחות הציבור שלוש:

אחת מהן **עומר התנופה**, והוא הנקרב ביום שני של חג המצות, ועוד יתבארו כל משפטיו במסכתא זו. ומקריבין ממנו קומץ לגבי המזבח, ואוכלים הכוהנים הנותר.

והמנחה השניה **שתי הלחם**, היא שמביאים אותה יום עצרת. וכבר זכרנו אותה בתחילת זבחים, אמר רחמנא עליה "ממושבותיכם, תביאו לחם תנופה"(ויקרא כג, יז), וקראה מנחה שנאמר "בהקריבכם מנחה חדשה לה' בשבועותיכם"(במדבר כח, כו).

והמנחה השלישית **לחם הפנים**, שאוכלים אותו הכוהנים בכל יום שבת. והם שתים עשרה חלות, שני עשרונים יהיה החלה האחת.

ואלו השלושה דוחין את הטומאה, אבל לא תיאכל אם באת בטומאה כמו שנתבאר בשביעי מפסחים. ומנחת העומר לבדה היא שדוחה את השבת כמו שיתבאר במסכתא זו.

ומנחת היחיד מתחלקת לחמישה חלקים:

החלק הראשון - שיתחייב בה על עוון שעשה.

והחלק השני - שיתחייב בה על דבר שרוצה להוציאו.

והחלק השלישי - שיתחייב בזה עם קרבן ידוע שנתחייב בו, ואנו קוראים זה "מנחה דרך העברה", ועוד יתבאר זה.

והחלק הרביעי - היא המנחה שחייב בה כהן גדול בלבד, או הדיוט פעם אחת כמו שנבאר.

והחלק החמישי - שיחייב עצמו בה בנדבה.

החלק הראשון

הוא

שיהא שוגג בטומאת מקדש וקודשיו, או שגג בשבועת ביטוי, או עבר על שבועת העדות, בין במזיד בין בשוגג.

והעובר על אחד מאלה הארבע חטאים חייב קרבן כמו שביארנו בתחילת דברינו במסכת זבחים, ואם אין ידו משגת לאותו קרבן, מקריב עשירית האיפה סולת לא יצוק עליו שמן ולא יתן עליה לבונה. וזאת נקראת "**מנחת חוטא**", וכבר קראה ה' "חטאת"(ויקרא ה, יא). ודינה שמקריבין ממנה קומץ, ויאכלו הכוהנים הנותר.

והחלק השני

היא מנחה שחייבת בה סוטה. ונבדלה מהמנחות כולן שהיא קמח שעורים, והיא גם כן בלא שמן ובלא לבונה. ומקריבין ממנה קומץ לגבי המזבח, ואוכלים הכוהנים הנותר, כמו שביארנו בשני מסוטה. והיא הנקראת "**מנחת קנאות**", וכן קרא אותה הכתוב.

והחלק השלישי

שחייב בה גם כן עם קרבן ידוע,

כגון שיחייב אדם עצמו בקרבן תודה, או ידור בנזיר ושלמו ימי הנזירות,

וכבר זכרתי לך בחמישי מזבחים שמקריב עם התודה מיני הלחם, וכן עם איל הנזיר. ואלו המינים שמביאים עם התודה ואיל נזיר, לא קרא אותה הכתוב מנחה בשום פנים ואינה מכלל המנחות. והראיה על זה, שאם הביא הכהן תודה או איל נזיר שיאכל הלחם שמקריב עמהן כמו ישראל. ואילו היה מנחה, היה חייב לשרוף אותה, כמו שאמר הכתוב "וכל מנחת כהן, כליל תהיה לא תאכל"(ויקרא ו, טז). אבל החכמים קראוה מנחה דרך העברה. והמסכתא הזאת גם כן חוקרת על מלאכת הלחם הזה, ואיך יעשה, וכמה שיעורו.

והחלק הרביעי

הוא הנקרא "**חביתי כהן גדול**".[1] והוא עשירית האיפה, ומקריבין מחציתו עם תמיד של שחר ומחציתו עם תמיד של בין הערביים. והיא נשרפת כולה, שנאמר "חק עולם, לה' כליל תקטר"(ויקרא ו, טו). וזו היא המנחה שחייב בה כהן גדול בכל יום, והיא נקראת גם כן "**מנחת כהן משיח**" לפי שנאמר בה "אשר יקריבו לה', ביום המשח אותו"(ויקרא ו, יג).

אבל מה שחייב בה כל כהן פעם אחת, הוא כפי מה שאני אומר, והוא שהכהן כשיגדיל ורוצה להכנס לעבודה, בין שהיה כהן גדול או כהן הדיוט, תחילת מעשיו שיביא עשרון סולת ומקריב אותו מנחה, והוא נשרף כולו לפי שהוא מנחת כהן כפי שביארנו.[2] ורמז בזה במה שנאמר "זה קרבן אהרן ובניו, אשר יקריבו לה'"(ויקרא ו, יג) וגו', הרי שכלל בפסוק זה מנחת כהן גדול שמקריב בכל יום, ומנחת כל כהן כשיכנס לעבודה. ודע, שהכהן משעה שיתחייב במצוות כשר לעבודה, אבל לא היו אחיו הכהנים מניחים אותו לעבוד עד שיהא בן עשרים שנה.

והחלק החמישי

שיתנדב ויחייב עצמו בכך, וזו נקראת "**מנחת נדבה**" כמו שיתבאר. והוא חמישה מינים,

[1] וגם "**מנחת חביתין**".
[2] וזוהי "**מנחת חינוך**".

סולת בלול בשמן לבדו וזו נקראת "**מנחת הסולת**", או "**מנחת מאפה תנור**" והוא שני מינים חלות או רקיקים, או "**מנחה על המחבת**", או "**מנחת המרחשת**".
וכל אלו פסוקי התורה, ואיזה מין שיחייב בו עצמו חייב בו, וכן איזה שיעור, ולא יהיה פחות מעשרון כמו שהתבאר. ואלו החמישה מינים צריכים לבונה ושמן, וכולן סולת, ומקריבים מהן הקומץ והנותר יאכל. והמותרות שיותירו מהמנחות אחר הקרבת הקומץ נקראים "**שיירי מנחות**", והן נאכלין לכהנים, אלא אם היתה מנחת כהן שהיא נשרפת כולה.
ועוד יתבאר במסכתא הזאת סדר מלאכת המנחות האלו כולן, ושיעורן, והפיסולים הבאים עליהן, וכל דיניהן, וזהו הנדרש במסכתא הזאת.
וכבר נתבאר לך, שכל המנחות סולת[3] חוץ ממנחת העומר ומנחת סוטה שהיא מן השעורים, ומנחת סוטה מיוחדת להיות מקמח שעורים. ואין שורפים מהן זולתי מנחת חוטא[4] ומנחת כהן מאיזה דבר שתהיה, וכן מנחת נסכים לאיזה אדם שתהא. וכל המנחות מקריבין מהן הקומץ ויאכלו הכוהנים השיירים. ויכלול אותן כל הדברים שאמרנו שהן כוללים הזבחים בתחילת דברינו בזבחים.

שיעורי מנחות ונסכים

ולא נשאר לבאר מכל מה שיש בדעתינו להקדים, זולתי ביאור שיעור העשרון ושיעור ההין, שבשני אלו המידות אנו משערין כל המנחות והנסכים:
והנני אומר שכבר זכרנו בסוף פיאה שמידה שבתלמוד שתי[5] אצבעות באורך וארבע אצבעות לרוחב ברום שתי אצבעות ושביעית מעשר אצבע, ושתהא האצבע שמשערין בה גודל מיד בינונית כברייתה, שזו המידה נקרא "**לוג**", ורביעתה יקרא "**רביעית**".
וה"**הין**" הנזכר בתורה, שבו משער הכתוב הנסכים ושמן המנחות ברביעיתו ושלישיתו ומחציתו, הוא מחזיק שנים עשר לוגין.
וכבר נתבאר שנסכי כבש שלושת לוגין, ונסכי איל ארבעת לוגין, ונסכי שור ששת לוגין, ובאלו השיעורים מן השמן בוללין הסולת כמו שזכרנו.
וכבר זכרתי בתחילת מסכת עדויות שאני שיערתי מידת הרביעית ודקדקתי בה כל מה שאפשר, וזכרתי שמצאתיה מחזקת מן היין קרוב לששה ועשרים דרכמונים מצריים, וכן מצאתי מחזקת משמן הזית גם כן עשרים וששה דרכמונים מצריים וגרגרים לא חששתי

[3] דהיינו חיטין.
[4] מדובר בטעות ובמהדורות מדויקות: "מנחת חינוך".
[5] צ"ל "ארבע" וכן הוא במהדורות המדויקות.

בהן למיעוטן. ויהיה משקל מה שמחזיק הלוג מן היין או מן השמן, כפי מה שמצאתי, מאה דרכמונים וארבעה דרכמונים מצריים.

וה"**עשרון**" היא עשירית האיפה, והיא ה**עומר**, והוא שיעור חלה. וכבר ביארנו שיעור המידה הזו בשני מחלה ובתחילת עדויות בצמצום, ושם ביארתי גם כן רוצה לומר בעדויות, שאני מצאתי שיעור חלה המידה שעשיתי תחזיק חמש מאות ועשרים דרכמונים מקמח חיטת מצרים, וזה השיעור בעצמו מצאתי שמחזיק מסולת מצרים גם כן, והדרכמונים כולן מצריים.

וזה מה שראינו להקדים אותו, ואחר כך אתחיל בפירוש.